

Konsekvenserne af skærpede karakterkrav for adgang til de gymnasiale uddannelser

INDLÆG

03.03.2023

Af forsker Anders Hjorth-Trolle og cheføkonom Anders Bruun Jonassen
ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed

Ifølge regeringsgrundlaget vil regeringen "se på mulighederne for at skærpe adgangen til de gymnasiale uddannelser". I denne analyse ser vi nærmere på hvordan forskellige karakterkrav kan forventes at påvirke henholdsvis optag, elevsammensætning, gennemførelse og eksamensresultater på de gymnasiale uddannelser.[1]

Vi ser på tre scenarier: ét, hvor man håndhæver de gældende karakterkrav, men uden mulighed for optagelsesprøve, samt to andre scenarier med skarpt håndhævede krav på henholdsvis 6,0 og 7,0.[2]

Det skal understreges, at der endnu ikke er fremlagt konkrete forslag til nye adgangskrav. Denne analyse er derfor udelukkende en illustration af forventelige konsekvenser af forskellige mulige fremtidige skærper af adgangskravene til de gymnasiale uddannelser.

En håndhævelse af de nuværende karakterkrav, men uden mulighed for optagelsesprøve, kan forventes kun at sænke optaget en smule (omkring 2 procent), hvorfor denne ændring heller ikke vil påvirke elevsammensætningen i større omfang.

Hæver man i stedet dette karakterkrav til 6,0 kan antallet af elever dog – alt andet lige – forventes reduceret med 15 procent, svarende til ca. 6.200 elever.

En sådan reduktion vil særligt mindske optaget af elever med anden etnisk herkomst end dansk ("indvandrere og efterkommere") og elever med forældre uden en gymnasial uddannelse ("gymnasiefremmede"). Med et krav på 6,0 kan begge disse grupper forventes reduceret med omkring 25 procent, med en større reduktion blandt drenge end blandt piger.

Med et krav på 6,0 kan gennemførelsesprocenten samtidigt forventes at stige. Andelen, der ikke gennemfører indenfor tre år, kan nemlig forventes reduceret med omkring en tredjedel. Karaktergennemsnittet kan tilsvarende forventes øget med knap et halvt point (fra 7,7 til 8,1).

En yderligere skærpelse af karakterkravet til 7,0 vil forstærke alle disse tendenser. For eksempel kan både antallet af drenge fra gymnasiefremmede hjem, og drenge med anden etnisk herkomst end dansk, i dette tilfælde forventes halveret.

Med et krav på 7,0 kan andelen, der ikke gennemfører indenfor tre år, ligeledes forventes omtrent halveret. Karaktergennemsnittet på de gymnasiale uddannelser kan i dette scenarie forventes at stige med knap ét point (fra 7,7 til 8,6).

Det er vigtigt at understrege, at der i analysen ikke er taget hensyn til, at skærpede krav også kan ændre adfærden blandt eleverne. Det er fx muligt, at folkeskoleelever vil øge skoleindsatsen for at kvalificere sig til de skærpede krav for adgang til de gymnasiale uddannelser.

Baggrund

Det politiske ønske om at skærpe adgangskravene på til de gymnasiale uddannelser sker på baggrund af en stigning i optaget på gymnasiale uddannelser og et fald i optaget på erhvervsuddannelser. Siden 2016 har optagne på en gymnasial uddannelse udgjort godt 60 procent af en årgang.

De adgangskrav, der gælder i dag, indførtes i 2019 med et argument om øget faglighed på de gymnasiale uddannelser.[4] For at blive optaget på en gymnasial uddannelse skal man dels være erklæret uddannelsesparat, hvilket blandt andet kræver et gennemsnit i seneste standpunktskarakter på mindst 5. Dertil kommer, at dette gennemsnit i princippet skal genbekræftes ved folkeskolens adgangsprøve.

Under de nuværende regler er det dog muligt at blive optaget på en gymnasial uddannelse uden at leve op til karakterkravet på 5,0, hvis man i stedet opfylder nogle øvrige betingelser.[5] Adgangskravet fra 2019 har derfor sænket, men ikke udelukket, optag blandt elever med mindre end 5,0.

I det følgende gennemgår vi de forventede konsekvenser af tre fiktive scenarier for skærpelser af karakterkrav til de gymnasiale uddannelser: [6]

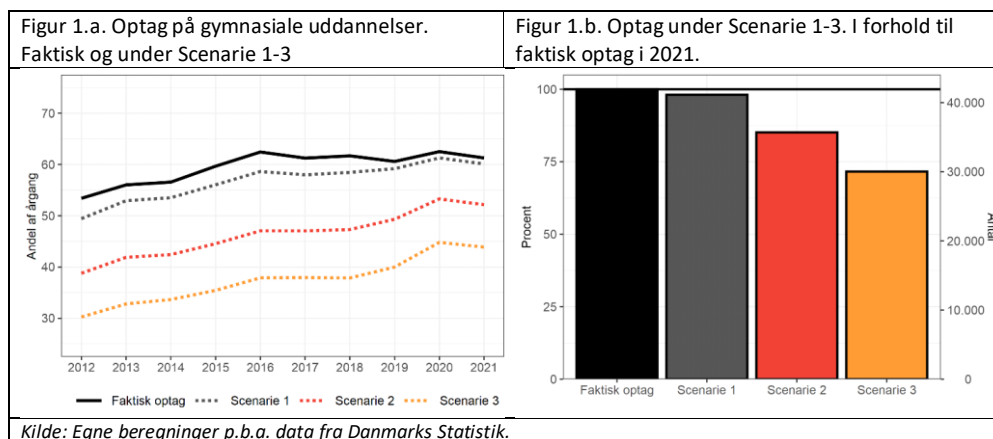
Scenarie 1: Kravet om **5,0** skærpes, så optagelsesprøve ikke længere er mulig.

Scenarie 2: Skarpt håndhævet adgangskrav på **6,0**.

Scenarie 3: Skarpt håndhævet adgangskrav på **7,0**.

Optag på de gymnasiale uddannelser

Figur 1.a viser de senere års udvikling i andelen af en årgang, der påbegyndte en gymnasial uddannelse (øverste kurve). Siden 2016 har denne andel ligget nogenlunde stabilt på godt 60 procent.[7] Figur 1.a viser samtidigt optaget under de tre fiktive scenarier for skærpede karakterkrav, Scenarie 1-3. Figur 1.b viser optaget i forhold til 2021, under hvert af de tre scenarier, i procent og antal elever.

Forskellen mellem kurven for det faktiske optag og de øvrige kurver i figur 1.a angiver, hvor meget lavere optaget ville have været under hvert af de tre scenarier i perioden 2012-2021. Figur 1.b viser, at optaget i 2021 havde været 98,1 procent af det faktiske optage, hvis de nuværende karakterkrav uden mulighed for optagelsesprøve havde været gældende, dvs. 1,9 procent lavere (figur 1.b, "Scenarie 1").[8]

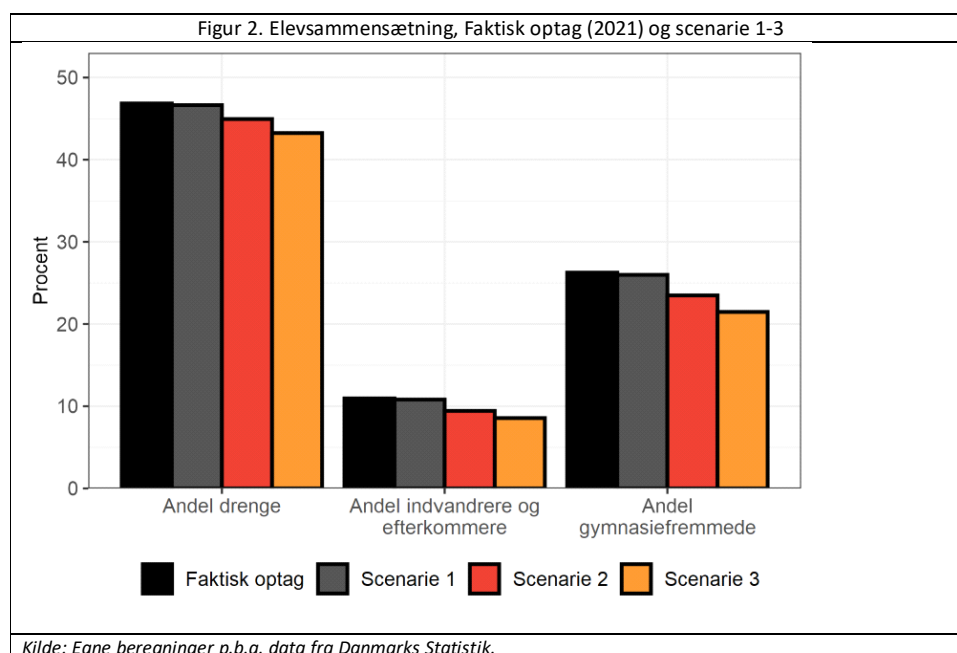
Under Scenarie 2 og Scenarie 3, med bindende karakterkrav på henholdsvis 6,0 og 7,0, ville optaget i 2021 have været henholdsvis 14,9 procent og 28,4 procent lavere, svarende til omkring hhv. 6.000 og 12.000 færre elever (figur 1.b, "Scenarie 2" og "Scenarie 3").

I det følgende ser vi på, hvad sådanne reducerede optag ville betyde for elevsammensætningen. Vi ser på forældrenes uddannelsesbaggrund, samt elevernes etniske herkomst og køn.

Elevsammensætning

Da karaktergennemsnit ikke er ligeligt fordelt på tværs af demografiske og socioøkonomiske karakteristika, vil en skærpelse af adgangskravene til de gymnasiale uddannelser også påvirke elevsammensætningen, da nogle grupper er overrepræsenterede blandt dem med lave karakterer.

For 2021 viser figur 2 henholdsvis kønsfordelingen ("Andel drenge"), andelen af elever af anden etnisk herkomst end dansk ("Andel indvandrere og efterkommere") og andelen med forældre, der ikke har en gymnasial uddannelse ("Andel gymnasiefremmede"). Figuren viser også, hvordan sammensætningen ville se ud under de tre forskellige scenarier.

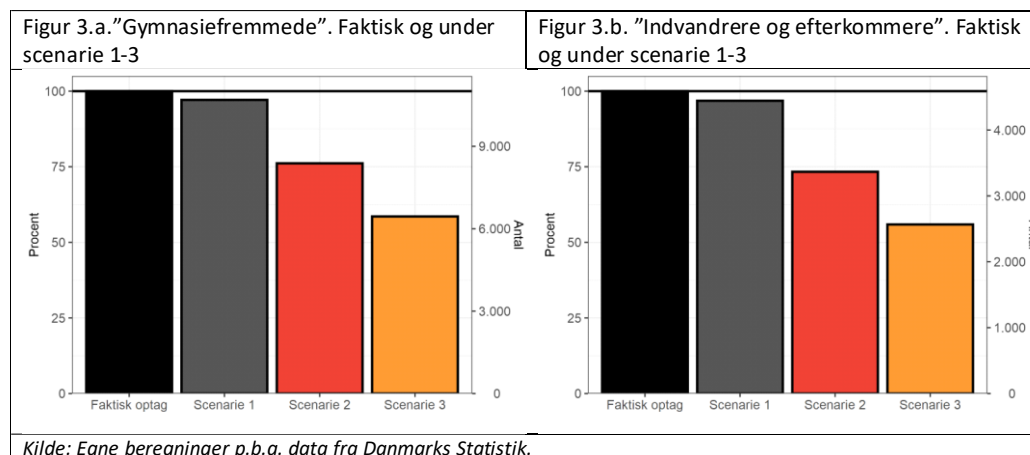

Figur 2 viser, at der med den nuværende kønsfordeling på de gymnasiale uddannelser er lidt færre drenge end piger (46,8 procent drenge og 53,2 procent piger). Samtidigt viser figuren, at denne ulighed i kønsfordelingen ville øges i tiltagende grad ved hvert af scenarierne 1-3.[9]

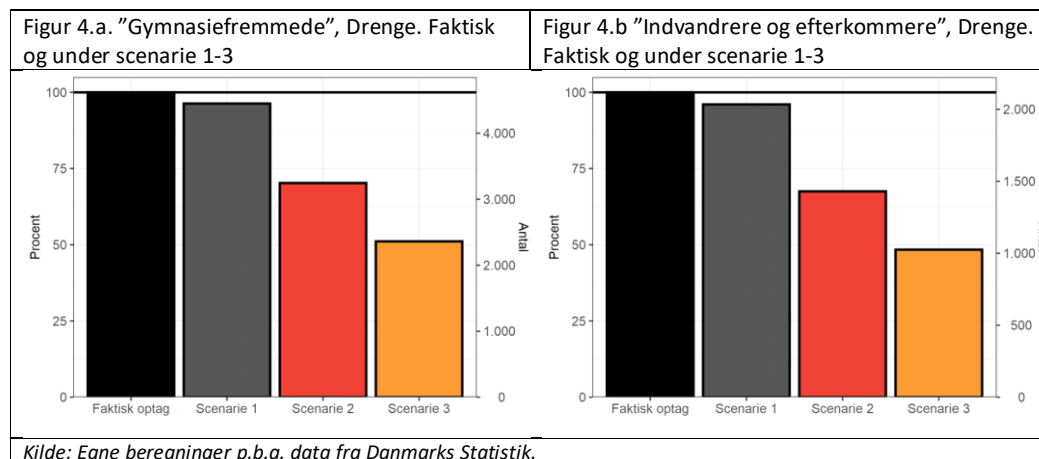
Figur 2 viser desuden, at "indvandrere og efterkommere" udgjorde 11 procent af eleverne i 2021 [10], mens "gymnasiefremmede" udgjorde 26 procent.[11] Begge disse gruppers andel af gymnasieeleverne ville ligeledes blive reduceret under de tre scenarier, og dermed fylde mindre end hidtil.

Figur 3.a viser ændringen i antal elever med "gymnasiefremmed" baggrund under de tre scenarier. Figur 3.b viser ændringen i antal elever af anden etnisk herkomst end dansk.

Figureerne viser, at det at fjerne muligheden for optagelsesprøve fra de gældende karakterkrav (Scenarie 1) kun ville reducere elever i hver af de to grupper en anelse. Et tilsvarende karakterkrav på 6,0 (Scenarie 2) ville imidlertid reducere begge grupper med omkring 25 procent, mens et karakterkrav på 7,0 (Scenarie 3) ville reducere grupperne med omkring 44 procent.

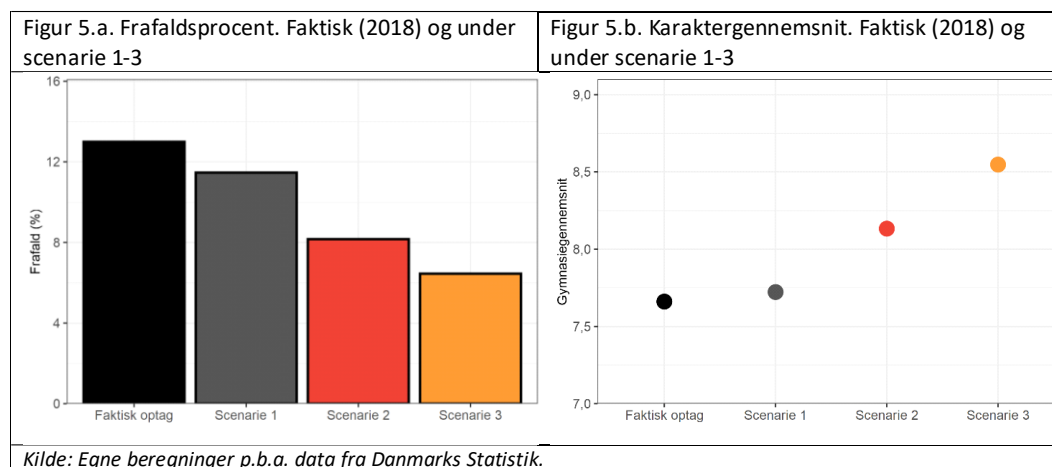
Som nævnt ville drenge i højere grad være omfattet af konsekvenserne af de tre scenarier. Fokuserer man således på drenge blandt elever med anden etnisk herkomst end dansk, eller drenge med "gymnasiefremmed" baggrund, er mønstret i figur 3.a og 3.b derfor endnu stærkere. Begge disse grupper af drenge ville reduceres med omkring en tredjedel under scenarie 2 og omtrent halveres under scenarie 3, jf. figur 4.a og 4.b.

Gennemførelse og karaktergennemsnit

Udover konsekvenserne for elevsammensætningen, vil de tre scenarier også forventes at ændre på både gymnasiefrafaldet og de gennemsnitlige karakterer ved studentereksamen. Dette er illustreret i henholdsvis figur 5.a og 5.b, der viser konsekvenserne i de tre scenarier, baseret på elever, der startede i 2018.[12]

Den nuværende frafaldsprocent på ca. 12 procent ville, under scenarie 2 og 3, falde til hhv. 8,2 procent og 6,5 procent for de elever, som kunne optages på en gymnasial uddannelse.[13] Tilsvarende ville karaktergennemsnittet ved studentereksamen hæves fra 7,7 til hhv. 8,1 og 8,6.[14]

Sammenfatning

Hvis intentionen om at skærpe adgangskravene til de gymnasiale uddannelser udmønter sig i øgede karakterkrav, kan skærpelsen forventes at medføre en række konsekvenser for uddannelsernes optagelsesgrundlag, elevernes sammensætning og gennemførelse. Ved at hæve karakterkravet vil man i højere grad frasortere drenge, elever med anden etnisk herkomst end dansk og elever, hvis forældre ikke har en gymnasial uddannelse. Gruppen af potentielt frasorterede elever er kendetegnet ved en højere frafaldsprocent og lavere karakterer ved studentereksamen, hvormed både gennemførelse og karaktergennemsnittet kan forventes at øges.

Noter:

[1] Ved "gymnasiale uddannelser" forstås her STX, HHX og HTX.

[2] I alle tilfælde gælder karakterkravene både standpunkterkarakterer og i de lovbundne prøver.

[3] For "gymnasiefremmede" elever gælder at ingen af forældrene har gymnasial eller videregående uddannelse som højest fuldførte uddannelse.

[4] Her blev kravet om et karaktergennemsnit på 4,0 for at blive erklæret uddannelsesparat til en gymnasial uddannelse erstattet med det nuværende adgangskrav på 5,0.

[5] Hvis en elev ikke bliver erklæret uddannelsesparat, kan de stadig optages på en gymnasial uddannelse, hvis de opnår et gennemsnit på mindst 6,0 til de lovbundne prøver. Tilsvarende kan kravet om at opnå 5,0 til de lovbundne prøver justeres ned til 3,0, hvis elevens karakterer til disse prøver var lavere end deres standpunktskarakter. Dette krav kan yderligere sænkes til 2,0 efter gennemførelse af en samtale med rektor.

[6] I alle scenarier er der være tale om en "mekanisk" konsekvens af ændrede regler med udgangspunkt i foregående faktisk optag, uden at tage højde for eventuelle adfærdsmæssige konsekvenser af ændrede regler på f.eks. karaktergivning.

[7] Vi definerer en årgang, som en vægtet del af befolkningen, der er 16 eller 17 år i det pågældende optagelsesår.

[8] Indsnævringen fra 2019 mellem kurven for det faktiske optag og kurven for scenarie 1 i figur 1.a viser, at indførslen af adgangskravet i 2019 sænkede optaget, men at en vis andel med under 5,0 fortsat blev optaget via de mulige undtagelser.

[9] Det skyldes, at en højere andel drenge end piger ligger under hvert af kravene i Scenarierne 1-3. Drenge får generelt set lavere karakterer end piger i folkeskolen.

[10] 75,9% af "indvandrere og efterkommere" er efterkommere. I den fulde fordeling er 2,52% af elever indvandrere og 7,9% er efterkommere.

[11] Lidt over 17% af de "gymnasiefremmede" er "indvandrere eller efterkommere".

[12] 2018 er det seneste år med data for elever, der har gennemført tre års gymnasial uddannelse (gennemførelse i 2021).

[13] Frafald angiver her elever, der ikke gennemfører den gymnasiale uddannelse i løbet af tre år.

[14] Da de gældende adgangskrav først blev indført i 2019, vil "Faktisk optag" i figur 5.a og 5.b afspejle mere lempelige adgangskrav end de nuværende. Dette betyder at forskellen mellem "Faktisk optag" og "Scenarie 1" i de to figurer vil være en anelse overvurderet, idet frafaldsprocenten under "Faktisk optag" formentlig ville have været en anelse lavere, og karaktergennemsnittet en anelse højere, hvis skærpelsen af adgangskravene fra 2019 havde været gældende i 2018.